

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЦЕНТР

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Організація екскурсійної діяльності»**

Обов'язкова професійна
за освітньо-професійною програмою «Туризм»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 24 «Сфера обслуговування»
за спеціальністю 242 «Туризм»

Рекомендовано кафедрою
менеджменту на 2022-2023
навчальний рік

Протокол від «29» серпня 2022 року
№ 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Організація екскурсійної діяльності»

2022 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

На сучасному етапі туристичний ринок потребує нових підходів до організації екскурсійної діяльності як одного з видів туристичного продукту. Туроператори, що створюють екскурсійний продукт, повинні мати свою оригінальну марку, враховувати споживчий попит та диференціацію обслуговування (в т.ч. появі нових екскурсійних об'єктів, різноманітності екскурсійного продукту). Формування кадрів туристичної організації – процес відтворення і виховання кваліфікованих фахівців, які у повному обсязі відповідають вимогам щодо технології обслуговування туристів і екскурсантів. Важлива роль при цьому належить підготовці менеджерів туристичної індустрії; екскурсоводів; якісної розробки самої екскурсії, оволодінню методикою і технікою її проведення.

Навчальна дисципліна «Організація екскурсійної діяльності» покликана вирішити відразу декілька функцій, головними з яких є: організація культурного дозвілля місцевого населення, патріотичне виховання підростаючого покоління, формування світогляду та інтересів особистості. Крім того, організація екскурсій розглядається туристсько-екскурсійними підприємствами як самостійний вид достатньо прибуткової діяльності підприємства. Ознайомлення приїжджих гостей з культурною і природною спадщиною певних туристських DESTINAЦІЙ здебільшого проходить шляхом організації тематичних екскурсійних програм. Фактично, саме екскурсовод, гід, постає тією важливою фігурою завдяки якій буде сформоване остаточне враження про відвідувану місцевість, саме він є послом та обличчям своєї країни, від вмілих дій якого залежатиме думка відвідувачів та їхнє рішення щодо повторного приїзду та надання рекомендацій – найкращої реклами в туризмі. Все це обумовлює необхідність якісної сучасної підготовки фахівців у сфері екскурсійного обслуговування.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Леоненко Неллі Анатоліївна, завідувач кафедри менеджменту, доктор наук з державного управління, доцент
Контактна інформація	м. Харків, вул. Лермонтовська, 28. Робочий номер телефону – (057) 707-18-02.
E-mail	nellileo82@gmail.com
Наукові інтереси	- механізми державного регулювання туристичної сфери ; - соціальні програми в туризмі; - механізми розвитку внутрішнього туризму.
Професійні здібності	- професійні знання, досягнення практичного змісту у сфері наукових інтересів; - значний досвід проведення навчальних занять у вищій школі із застосуванням творчих форм роботи.

Наукова діяльність за освітнім компонентом	Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&pli=1&user=w1talg0AAAAJ ORCID: 0000-0002-1498-0391
--	--

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни « Організація екскурсійної діяльності» проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосереди з 15.30 до 16.30 в кабінеті №4. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» – сформувати у студента систему знань і навичок з теорії, методики та організації екскурсій, які є складовою туристичної діяльності і одними із дієвих засобів пізнання рідної країни, що сприятиме відродженню історичної пам'яті нації та духовності, вихованню національної гордості та любові до батьківщини, формуванню гармонійно розвиненої особистості, прищепленню загальнолюдських цінностей у студентів.

Вивчення дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» забезпечує засвоєння матеріалу таких дисциплін загальної підготовки, як «Організація туристичного обслуговування», «Організація анімаційної діяльності».

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	Заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна
Рік підготовки	2 курс
Семестр	4
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	5
- кількість модулів	3
- загальна кількість годин	150
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	6
- практичні заняття (годин)	2
- семінарські заняття (годин)	-
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)	-
- інші види занять (годин)	-

- самостійна робота (годин)	142
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення дисципліни «Організації екскурсійної діяльності» ґрунтується на знаннях, набутих здобувачами в результаті вивчення дисциплін загальної підготовки на попередніх етапах навчання, таких як: «Історія та культура України», «Психологія», «Основи туризмознавства», «Краєзнавство, країнознавство та географія туризму».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми Туризм вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.	ПР02
Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.	ПР03
Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.	ПР05
Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.	ПР06
Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.	ПР07
Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.	ПР09
Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг.	ПР12
Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.	ПР13
Дисциплінарні результати навчання	ДРН
Здатність застосовувати і інтегрувати знання і розуміння понятійно-категоріального апарату дисципліни.	ДР 1
Здатність розуміти сутність діяльності фахівця-екскурсовода туристичної сфери та його професійної майстерності.	ДР2

Здатність забезпечувати відповідальність екскурсійного продукту потребам і інтересам різних груп споживачів.	ДР3
Здатність продемонструвати розуміння дотримання професійних і етичних стандартів високого рівня у діяльності в туристичній галузі.	ДР4

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	К 06
Здатність працювати в команді та автономно.	К 14
Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту.	К 21
Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати інформацію у сфері туризму, вміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.	К 24
Очікувані компетентності з дисципліни	
Здатність розробляти та проводити екскурсії.	
Здатність організовувати екскурсійне обслуговування різних верств населення, вітчизняних та іноземних туристів.	
Здатність організовувати та планувати екскурсійну діяльність.	

Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ №1. ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ

Тема 1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСОЗНАВСТВА

Екскурсознавство як комплекс взаємопов'язаних елементів екскурсійної діяльності. Основні завдання сучасного екскурсознавства. Сутність і значення екскурсійної теорії. Сутність і значення екскурсійної методики. Екскурсійна практика. Історія екскурсійної справи в Україні.

Тема 1.2. ЕКСКУРСІЯ: СУТНІСТЬ, ОСНОВНІ ОЗНАКИ ТА ФУНКЦІЇ

Основні підходи до визначення категорії «екскурсія». Екскурсія як вид діяльності та форма спілкування. Екскурсійний продукт та його особливості. Основні споживчі властивості екскурсійного продукту. Загальні та специфічні ознаки екскурсії. Соціально-культурні функції екскурсії: наукової пропаганди, інформаційна, виховна, культурологічна, просвітницька. Екскурсійний процес та екскурсійний метод. Особливі елементи в екскурсійній діяльності.

Тема 1.3. КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКСКУРСІЙ

Сучасна класифікація екскурсій та її значення Характеристика екскурсії за основними ознаками: залежно від змісту, складу учасників, місця проведення, способу пересування, форми проведення, тривалості. За змістом: оглядові й тематичні. За складом учасників: для дорослих і дітей, місцевого населення і туристів, сільського й міського населення, організованих груп та індивідуалів, бізнес-екскурсії. За місцем проведення: міські, заміські, музейні, комплексні. За способом пересування: пішохідні, та з використанням різних видів транспорту. За формою проведення: екскурсія-масовка, екскурсія-прогулянка, екскурсія-концерт, екскурсія-спектакль, екскурсія для спеціальної аудиторії, навчальна екскурсія, пробна екскурсія. Класифікація екскурсій за тематикою: історичні, виробничі, літературні, мистецтвознавчі, архітектурно-будівні, природознавчі, релігійні.

Тема 1.4. ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ ЕКСКУРСІЙНИХ ПОСЛУГ НА ТУРИСТСЬКО-ЕКСКУРСІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Поняття та види екскурсійних послуг туристських підприємств. Форми організації екскурсійного обслуговування на туристсько-екскурсійних підприємствах. Екскурсія як самостійна форма туристських послуг та складова туристського продукту. Шляхова екскурсійна інформація. Суб'єкти ринку екскурсійних послуг. Функціональні напрямки роботи з організації надання екскурсійних послуг на туристському підприємстві. Екскурсійний маркетинг. Створення екскурсій. Підготовка екскурсовода. Реклама. Комунікаційна діяльність. Менеджмент екскурсійної діяльності. Екскурсійна обслуговування. Забезпечення безпеки екскурсантів. Підвищення ефективності надання екскурсійних послуг на туристсько-екскурсійних підприємствах. Договір на екскурсійне обслуговування.

МОДУЛЬ 2. ЕКСКУРСІЙНА МЕТОДИКА ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ НОВОЇ ЕКСКУРСІЇ

Тема 2.1. МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ЕКСКУРСІЇ

Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії. Узагальнена схема екскурсії: вступ, основна частина (підтеми екскурсії), висновок. Паузи в екскурсіях. Основні етапи підготовки екскурсії: визначення мети і завдань екскурсії, вибір теми, добір та вивчення літературних джерел; робота зі змістом екскурсії; знайомство з експозиціями і фондами музеїв; добір та вивчення екскурсійних об'єктів; складання та інспектування маршрутів; підготовка контрольного тексту екскурсії; комплектування «портфеля екскурсовода»; вибір методичних прийомів проведення екскурсії; складання методичної розробки, технологічна карта екскурсії; складання індивідуального тексту; прийом екскурсії; затвердження екскурсії.

Тема 2.2. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЇ

Загальна характеристика методичних прийомів проведення екскурсій. Класифікація прийомів проведення екскурсій: прийоми показу; прийоми розповіді; особливі методичні прийоми. Показ та його завдання під час екскурсій. Необхідні умови показу та його особливості. Послідовність показу в екскурсій. Методичні прийоми показу в екскурсій: прийом демонстрації об'єкта, прийом екскурсійного аналізу, прийом попереднього огляду, прийом панорамного показу, прийом локалізації, прийом інтеграції, прийом перемикання уваги та ін. Методичні прийоми руху під час показу екскурсійних об'єктів. Розповідь: сутність, завдання та особливості під час екскурсій. Основні вимоги до розповіді. Методичні прийоми розповіді в екскурсій: прийом екскурсійної довідки, прийом опису, прийом характеристики, прийом коментування, прийом цитування, прийом персоніфікації, прийом відступу, прийом співучасті та ін. Особливі методичні прийоми проведення екскурсій: зустріч екскурсантів з очевидцем події, прийом дослідження, прийом демонстрації наочних матеріалів, використання технічних засобів.

Тема 2.3. ТЕХНІКА ВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЇ

Екскурсійна техніка: сутність та основні вимоги. Перевірка екскурсоводом необхідної документації. Знайомство з групою. Розміщення групи біля об'єктів. Вихід і повернення екскурсантів в автобус. Пересування екскурсантів. Місце екскурсовода. Дотримання часу, відведеного на екскурсію в цілому й розкриття окремих підтем. Техніка проведення розповіді під час руху транспорту. Відповіді на питання екскурсантів. Паузи в екскурсій. Техніка використання «портфеля екскурсовода». Дотримання елементів ритуалу. Поняття «якість екскурсій» та основні критерії її оцінки. Рецензування методичної документації. Методика розбору екскурсій.

МОДУЛЬ 3 . ЕКСКУРСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Тема 3.1. ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЕКСКУРСОВОДА

Поняття "професійна майстерність екскурсовода". Основні складові професійної майстерності екскурсовода: особиста культура, широкий світогляд, культура мови, ораторська майстерність, ерудиція, інтуїція, уміння керувати екскурсійною групою, володіння педагогічною майстерністю. Конструктивні, організаторські, комунікативні та аналітичні здібності екскурсовода. Професійні вимоги до екскурсовода. Підготовка екскурсовода. Стандарт EN 15565:2008 «Вимоги до забезпечення професійної підготовки гідів і кваліфікаційних програм». Шляхи підвищення професійної майстерності. Загальні положення щодо здійснення туристичного супроводу. Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу. Всеукраїнська Асоціація Гідів. Європейська Федерація Асоціацій

туристичних гідів (European Federation of Tourist Guide Associations). Етичний Кодекс європейських гідів. Хартія якості Федерації європейських гідів.

Тема 3.2. ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО ЕКСКУРСІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Сутність та принципи диференційованого підходу до екскурсійного обслуговування туристів. Основні критерії диференціації екскурсійного обслуговування. Екскурсійна аудиторія та її типологія залежно від ставлення до екскурсії як до форми соціально-культурної діяльності. Типологія екскурсантів в залежності від віку, роду занять, місця постійного проживання. Чинники, які об'єднують та роз'єднують учасників екскурсії. Мотиви відвідування екскурсії.

Диференційований підхід до проведення різних видів екскурсій. Особливі вимоги підготовки і проведення: міської оглядової екскурсії, історичної екскурсії, військово-історичної екскурсії, архітектурно-містобудівної екскурсії, літературної екскурсії, мистецтвознавчої екскурсії, природознавчої екскурсії, виробничої екскурсії, музейної екскурсії, краєзнавчої екскурсії, замиської екскурсії, релігійної екскурсії.

Тема 3.3. ОСНОВИ МУЗЕЄЗНАВСТВА. ЕКСКУРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У МУЗЕЯХ

Основні поняття музеєзнавства. Сутність та функції музеїв: документування, формування світогляду і системи ціннісних орієнтацій, розвиток творчої активності особистості, формування національної та професійної самосвідомості; забезпечення історичної наступності, розширення можливостей для пізнання. Основні поняття музеєзнавства. Класифікація музеїв. Експозиційно-виставкова робота музею. Комплектування музейних фондів. Пріоритетні напрями та завдання функціонування національної музейної мережі.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота
1 - й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1.	14	-	-		14	
Тема 1.2.	15	1	-		14	

Тема 1.3.	14	-	-		14	
Тема 1.4.	15	1	-		14	
Разом за модулем 1	58	2	-		56	
Модуль 2						
Тема 2.1.	15	1	-		14	
Тема 2.2.	14	-	-		14	
Тема 2.3.	15	1	-		14	
Разом за модулем 2	44	2	-		42	
Модуль 3						
Тема 3.1.	16	2			14	
Тема 3.2.	16	-			16	
Тема 3.3.	16	-	2		14	
Разом за модулем 3	48	2	2		44	

Теми семінарських занять - не передбачено навчальним планом

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Суть, основа та принципи диференційованого підходу підготовки та проведення екскурсій для туристів	2
	Разом	2

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань – не передбачено навчальним планом

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;
- контрольна робота;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- презентації здобувачів та виступи на наукових заходах.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою – ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі індивідуального опитування, виконання письмових завдань, контрольної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
------------------------	-----------------------------	---	---

I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	1	5	5
Разом за модуль 1				5
Модуль 2	лекції	1	5	5
Разом за модуль 2				5
Модуль 3	лекції	1	5	5
	практичні заняття*	1	20	20
Разом за модуль 3				25
Разом за поточний контроль				35
Конспект лекцій				5
Контрольна робота*				30
Індивідуальна самостійна робота (не обов'язкова)				-
II. Підсумковий контроль (екзамен)*				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми освітнього процесу: поточне оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи; оцінка (бали) за самостійну роботу – виконання контрольної роботи; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, виконання досліджень, підготовку наукових публікацій тощо.

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться на лекційному та практичному заняттях за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на лекційних і практичному заняттях та набутих практичних навичок під час виконання практичної роботи.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів *на лекційному занятті* (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

5 балів – здобувач приймає активну участь в обговоренні теоретичних та практичних питань, в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів, демонструє здатність самостійного пошуку відповідей, здійснення аналізу наданого матеріалу, надає правильні відповіді на питання викладача;

4 бали – здобувач приймає участь в обговоренні теоретичних та практичних питань, обґрунтовано його викладає під час усних відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань, демонструє здатність самостійного пошуку відповідей, здійснення аналізу наданого матеріалу,

надає правильні відповіді на питання викладача;

3 бали – здобувач приймає участь в обговоренні теоретичних та практичних питань, в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних відповідей, але без глибокого аналізу, обґрунтування та аргументацій, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

2 бали – здобувач не приймає участь в обговоренні питань, частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-0 балів – здобувач не приймає участь в обговоренні питань, не володіє навчальним матеріалом та не знає відповіді на поставлені питання або побіжно розкрив лише окремі положення.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів *на практичному занятті* (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів):

17-20 бали – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Розвиває власну думку, самостійно добирає приклади;

13-16 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності;

9-12 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки;

5-8 бал – частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки;

0-4 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє зміст теоретичних питань та практичних завдань, не знає відповіді на поставлені питання або побіжно розкрив лише окремі положення.

Викладачем оцінюється самостійність думок, логіка викладу та якість аргументації, повнота розкриття навчальних питань, культура мовлення і діалогу, використання навчальної, наукової та спеціальної літератури, вміння виділяти головне, узагальнювати, робити висновки.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться в усній формі – екзамену. До екзамену допускаються ті здобувачі, які вчасно виконали

контрольну роботу за темою навчальної дисципліни.

Під час підсумкового контролю оцінюється також якість і повнота викладення матеріалу в конспекті лекцій здобувача.

Контрольна робота.

Контрольна робота – вид обов’язкових навчальних робіт, за результатами виконання яких здобувач отримує допуск до підсумкового контролю; письмова робота, виконана здобувачем за відповідною темою. Написання контрольної роботи має на меті – заохочувати здобувачів до наукової роботи, прищеплюючи їм навички самостійної підготовки доповідей, повідомлень, роботи з першоджерелами, монографічною літературою та періодичними виданнями. Контрольні роботи перевіряються викладачем перед початком навчальної сесії.

Тема контрольної роботи повинна відповідати тематиці курсу і має бути узгодженою з викладачем.

Контрольні роботи повинні надаватися здобувачами для реєстрації на кафедру та на рецензування викладачу кафедри в установлені графіком навчального процесу строки не менш ніж за 20-25 днів до початку сесії. Як виняток, допускається прийняття до перевірки робіт перед початком сесії за дозволом кафедри з врахуванням поважних причин, підтверджених документально. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури, аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Роботи, які виконані відповідно до необхідних вимог та захищені здобувачами, оцінюються позитивно як «зараховані», на підставі чого здійснюється допуск до підсумкового контролю.

Критерії оцінювання знань здобувачів за виконання контрольної роботи (оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів):

24-30 балів – в роботі присутні всі структурні елементи, питання розкриті повно і всебічно, виклад матеріалу логічний, висновки аргументовані, використана актуальна література, робота правильно оформлена згідно з вимогами. При захисті роботи здобувач вільно оперує термінологією, демонструє глибокі знання використаної при підготовці літератури, має власну думку щодо питання і може її довести, логічно та послідовно викладає матеріал і в змозі вільно та професійно вести дискусію;

18-23 бали – в роботі присутні всі структурні елементи, питання розкриті, виклад матеріалу логічний, висновки аргументовані, використана актуальна література, робота правильно оформлена згідно з вимогами, але мають місце певні недоліки при висвітленні матеріалу: є 2-3 незначні помилки, припускаються неточні твердження, не підкріплені нормативними чи іншими доказами, при цьому матеріал викладено логічно, в списку джерел достатня кількість позицій, немає грубих помилок в оформленні. При захисті роботи здобувач достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних

питань та практичних завдань, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки;

12-17 бали – в роботі присутні всі структурні елементи, однак одне з питань розкрито не повністю, присутні логічні і фактичні помилки, в списку літератури є застарілі джерела, допущені істотні помилки в оформленні. При захисті роботи спостерігається певний розрив між відповіддю і матеріалом роботи, здобувач висвітлює питання в загальних рисах, розуміє їх суть, намагається зробити висновки, але при цьому допускає грубі помилки, відсутня логіка викладення матеріалу;

6-11 бал – в роботі неправильні, неточні і неконкретні відповіді на поставлені питання, несамотійний характер виконання контрольної роботи, відсутність необхідних пояснень та відповідей, фактичні помилки, допущені при відповіді на питання, не правильне, не дбале оформлення роботи, не вистачає структурних елементів, в списку літератури не достатньо джерел, оформлення роботи не відповідає вимогам, наявність значної кількості граматичних помилок. При захисті роботи здобувач не може відповісти на питання або відповідає неправильно, не розуміє його суті, а отже, не може зробити висновки;

0-5 балів – завдання контрольної роботи не виконано, тема не розрита, робота оформлена не якісно, надана не вчасно. При захисті роботи здобувач не може відповісти на питання, не розуміє його суті, а отже, не може зробити висновки.

Перелік рекомендованих тем для написання контрольної роботи:

1. Історія та сучасний стан екскурсознавства як туризмознавчої дисципліни.
2. Організація екскурсійної діяльності на ринку рекреаційно-туристичних послуг.
3. Форми та напрями екскурсійного обслуговування туристів.
4. Організація та процес розробки нової екскурсії на прикладі будь-якої історичної або культурної пам'ятки України.
5. Основні ринки екскурсійних послуг в Україні.
6. Міжнародний досвід регіонального розвитку екскурсійної діяльності.
7. Оглядові та тематичні екскурсії у вашому місці України.
8. Інформаційні технології проектування екскурсійних послуг.
9. Особливості розповіді на оглядових екскурсіях у місті.
10. Особливості техніки ведення екскурсії у тематичних парках.
11. Специфіка та техніка ведення екскурсій у монастирях і храмах.
12. Особливості професійної майстерності екскурсовода.
13. Найвідоміші музеї України.
14. Класифікація музеїв на прикладі певного туристичного регіону.
15. Проблеми та перспективи розвитку музейної мережі України.

Конспект лекцій

Конспект лекцій – це стислий писаний зміст/виклад курсу лекцій однієї навчальної дисципліни; систематично, коротко, логічно й зв'язно передає зміст лекцій курсу; спосіб роботи з текстом, мета якого – зафіксувати й опрацювати його. Кожний здобувач зобов'язаний вести конспект на кожній лекції, стисло занатовуючи поданий викладачем матеріал.

Критерії оцінювання змісту конспектів лекцій здобувача (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

5 балів – конспект лекцій з навчальної дисципліни в наявності, питання лекцій та самостійної роботи викладені здобувачем у достатньому обсязі; здобувач володіє матеріалом конспекту на достатньому рівні та орієнтується в ньому;

4 бали – конспект лекцій з навчальної дисципліни в наявності, питання лекцій та самостійної роботи викладені здобувачем, але не в повному обсязі; в цілому здобувач володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

3 бали – конспект лекцій з навчальної дисципліни в наявності, питання лекцій та самостійної роботи викладені здобувачем не в повному обсязі; здобувач також не в повному обсязі володіє матеріалом конспекту, орієнтуючись у ньому з великими труднощами;

2-1 бал – конспект лекцій з навчальної дисципліни в наявності, але питання лекцій та самостійної роботи викладені здобувачем частково; поверхневим є володіння здобувачем матеріалом конспекту, він не орієнтується у конспекті;

0 балів – конспект лекцій з навчальної дисципліни відсутній.

Екзамен.

Екзамен є формою підсумкового контролю рівня та якості засвоєння здобувачами теоретичних знань та практичних умінь і навичок з окремої навчальної дисципліни. Екзамен проводиться в період екзаменаційної сесії в передбачені навчальним планом терміни згідно з розкладом, затвердженим в НУЦЗУ. Екзамен проводиться в усній формі за білетами, які затверджуються кафедрою.

Екзаменаційний білет складається з трьох теоретичних питань, що відображають зміст усієї програми навчальної дисципліни. Відповіді на питання оцінюються за їх повнотою.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до

30 балів):

25–30 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань;

20–24 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів, в основному розкриває зміст теоретичних питань. Однак, при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки;

15–19 балів – у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних відповідей, але поверхово аналізує матеріал без глибокого всебічного аналізу, без обґрунтування та аргументації, при цьому допускає окремі суттєві неточності та помилки;

10–14 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно, поверхнево (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

5–9 балів – частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості теоретичних питань під час усних виступів. Відповіді загальні, при цьому допускаються суттєві помилки;

0-4 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Сутність та основні завдання сучасного екскурсознавства.
2. Сутність і значення екскурсійної теорії.
3. Сутність і значення екскурсійної методики.
4. Значення екскурсійної практики в розвитку екскурсознавства.
5. Історія екскурсійної діяльності в Україні.
6. Поняття та види екскурсійних послуг туристських підприємств.
7. Форми організації екскурсійного обслуговування на туристсько-екскурсійних підприємствах.
8. Шляхова екскурсійна інформація.
9. Суб'єкти ринку екскурсійних послуг та їх діяльність.
10. Функціональні напрями роботи з організації надання екскурсійних послуг на туристському підприємстві.
11. Екскурсійний маркетинг.
12. Формування асортименту екскурсійних послуг.
13. Договір на екскурсійне обслуговування.
14. Договори, які регулюють взаємовідносини між туристсько-екскурсійними підприємствами та замовниками (договори з екскурсійного

обслуговування в кінцевому пункті маршруту, договори з автотранспортними підприємствами, договори з підприємствами харчування).

15. Менеджмент екскурсійної діяльності.
 16. Екскурсійне обслуговування та забезпечення безпеки екскурсантів.
 17. Підвищення ефективності надання екскурсійних послуг на туристсько-екскурсійних підприємствах.
 18. Сутність визначення екскурсії.
 19. Екскурсія як комплексний туристичний продукт та його особливості.
 20. Загальні та специфічні ознаки екскурсії.
 21. Соціально-культурні функції та головні принципи екскурсії.
 22. Класифікація екскурсій за основними ознаками.
 23. Класифікація екскурсій за тематикою.
 24. Екскурсійний процес і екскурсійний метод.
 25. Особливі елементи екскурсійної діяльності (елементи педагогіки, психології та логіки).
 26. Узагальнена схема екскурсії.
 27. Етапи технологічного процесу створення нової екскурсії.
 28. Визначення мети й завдань при створенні нової екскурсії. Вибір теми екскурсії.
 29. Відбір літератури і складання бібліографії. Визначення інших джерел екскурсійного матеріалу при створенні нової екскурсії.
 30. Відбір і вивчення екскурсійних об'єктів. Методика оцінки екскурсійних об'єктів при створенні нової екскурсії.
 31. Складання маршруту екскурсії. Об'їзд (обхід) маршруту.
 32. Підготовка контрольного тексту екскурсії. Комплектування «портфеля екскурсовода».
 33. Визначення методичних прийомів проведення екскурсії. Визначення техніки ведення екскурсії.
 34. Складання методичної розробки екскурсії.
 35. Складання індивідуального тексту. Переходи в тексті екскурсії.
 36. Прийом (здача) екскурсії. Затвердження екскурсії. Обов'язкова документація за темою екскурсії.
 37. Методичні прийоми проведення екскурсій.
 38. Методичні прийоми показу в екскурсії.
 39. Методичні прийоми розповіді в екскурсії.
 40. Особливі методичні прийоми в екскурсії.
 41. Техніка проведення екскурсії. Основні вимоги до екскурсійної техніки.
 42. Перевірка екскурсоводом необхідної документації. Знайомство екскурсовода з групою.
 43. Розміщення групи біля об'єктів. Вихід й повернення екскурсантів в автобус.
 44. Пересування екскурсантів. Місце екскурсовода.
 45. Техніка проведення розповіді під час руху транспорту.
- Дотримання часу, відведеного на екскурсію загалом і розкриття окремих

підтем.

46. Відповіді на запитання екскурсантів. Паузи в екскурсії.
47. Техніка використання «портфеля екскурсовода». Дотримання елементів ритуалу.
48. Професійна майстерність екскурсовода та її складові.
49. Професійні компетенції екскурсовода.
50. Мовлення екскурсовода.
51. Невербальні засоби спілкування екскурсовода.
52. Культура та етика екскурсовода.
53. Всеукраїнська Асоціація Гідів.
54. Якість екскурсійних послуг.
55. Основні критерії оцінки екскурсії.
56. Дозвіл на право здійснення туристичного супроводу.
57. Шляхи підвищення професійної майстерності фахівця туристичного супроводу.
58. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування.
59. Екскурсійна аудиторія та чинники, які її об'єднують чи роз'єднують.
60. Типології екскурсантів залежно від їхнього ставлення до екскурсії як до форми соціально-культурної діяльності .
61. Особливості підготовки та проведення екскурсій для різних груп екскурсантів.
62. Особливості проведення міської оглядової та замиської екскурсії.
63. Особливості проведення історичної та військово-історичної екскурсії.
64. Особливості проведення релігійної екскурсії.
65. Особливості проведення архітектурно-будівної екскурсії.
66. Особливості проведення літературної та мистецтвознавчої екскурсії.
67. Особливості проведення музейної та краєзнавчої екскурсії.
68. Особливості проведення природознавчої екскурсії.
69. Особливості проведення виробничої екскурсії.
70. Сутність та функції музеїв.
71. Класифікація музейних установ.
72. Музейна експозиція: особливості та основні принципи побудови.
73. Експозиційна діяльність. Технологічні етапи організації експозиції.
74. Пріоритетні напрями та завдання розбудови національної музейної мережі.
75. Екскурсійна діяльність у світі.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Здобувач зобов'язаний наполегливо оволодівати знаннями, на занятті бути уважним, брати активну участь у роботі під час занять, бути попередньо підготовленим до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконувати всі завдання.

2. Здобувач повинен сумлінно виконувати розклад занять з навчальної дисципліни. Пропуски занять без поважної причини та запізнення на заняття не допустимі.

3. Здобувач має бути дисциплінованим й організованим, дотримуватись правил суспільного життя. Розмовляти, повертатися та вставати з місця на заняттях можна лише з дозволу викладача. Здобувач не повинен на занятті заважати підказками, виправляти відповідь товариша можна тільки з дозволу викладача.

4. З навчальною метою під час заняття мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

5. Здобувач повинен виконувати вимоги щодо термінів виконання поставлених завдань, захисту робіт, ліквідації заборгованостей. При виконанні робіт до захисту допускаються ті роботи, у яких дотримується політика академічної доброчесності та які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат. Несвоєчасне виконання поставленого завдання/роботи знижує максимальний бал (оцінку) за завдання на 20 %.

6. Здобувач має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

7. Здобувач має берегти й зміцнювати власність Університету.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література:

1. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій / Н.А. Леоненко. – Х.: НУЦЗУ, 2019. - 167с.
2. Альтгайм Л. Б. Основи музейної та екскурсійної діяльності. Курс лекцій / Л. Б. Альтгайм. – Тернопіль: Тернопільський нац. пед. університет ім. В. Гнатюка, 2007. – 113 с.
3. Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство: навчальний посібник / В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. – 2-ге, перероб. і доп. – К.: Альтерпрес РА, 2012. – 444 с.
4. Галасюк С.С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навчальний посібник / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 178 с.
5. Гуляев В. Г. Организация туристской деятельности : учебное пособие / В. Г. Гуляев. – М. : Нолидж. – 1996. – 312 с.
6. Емельянов Б. В. Экскурсоведение : учебник / Б. В. Емельянов. – 3-е изд., перер. и дополн. – М. : Советский спорт, 2000. – 224 с.
7. Емельянов Б. В. Экскурсоведение : учебник / Б. В. Емельянов. – 5-е изд. – М. : Советский спорт, 2004. – 216 с.
8. Илюхин М. М. Музейные экскурсии: методические рекомендации / М. М. Илюхин. – М.: ЦРИБ "Турист", 1991 – 80 с.

9. Король О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: навчально-методичний посібник. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. – 144 с.
10. Культурология и экскурсоведение : конспекты лекций / сост. К. В. Кулаев. – М. : Российская международная академия туризма, 1998. – 112 с.
11. Любіцева О.О. Методика розробки турів: навчальний посібник / О. О. Любіцева. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Альтерпрес, 2008. – 300 с.
12. Мальська М.П. Планування туристичної діяльності: підручник / М. П. Мальська, О. Ю. Бордун; Міністерство Освіти і науки України. – К.: Знання, 2010. – 310 с.
13. Мезенцева Г. Г. Музеєзнавство / Г. Г. Мезенцева. – К., 1980. – 134 с.
14. Менеджмент туризма: Туризм как объект управления : учебник / под. ред. В. А. Квартальнова. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 302 с.
15. Нездоймінов С.Г. Організація екскурсійних послуг: навчально-методичний посібник / С.Г. Нездоймінов. – Одеса: Астропринт, 2011. – 216 с.
16. Організація екскурсійної діяльності. Опорний конспект лекцій / укл. О. О. Каролоп. – К. : Видавничий центр КНТЕУ. – 2002. – 45 с.
17. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності: підручник / М.М. Покоłodна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова, 2017. – 180 с.
18. Про туризм: Закон України № 1282-IV – ВР від 18.11.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 13. С. 180.
19. Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу, від 20 жовтня 2004 р., № 1344/9943.
20. Савина Н. В. Экскурсоведение: учебн. пособ. / Н. В. Савина, З. М. Горбылева. – Мн. : БГЭУ, 2004. – 335 с.
21. Тельчаров А. Д. Основы музейного дела. Введение в специальность : курс лекций / А. Д. Тельчаров. – М.: Омега-Л, 2005. – 184 с.
22. Чагайда І. М. Екскурсоведство : навчальний посібник / І. М. Чагайда, С. В. Грибакова. – К. : "Кондор", 2004. – 204 с.
23. Ушаков Д. С. Национальная туристическая индустрия: проблемы развития / Д. С. Ушаков. – М. : "Издательский дом Грация", 2005. – 288 с.
24. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: навч. посібн. / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорови та ін. – К.: "Кондор". – 2004. – 166 с.

Додаткова література:

1. Абрамов В. В. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України. Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. Выпуск 75. Серия : Экономические науки / В. В. Абрамов, М. М. Покоłodна. – К.: "Техніка", 2007. – С. 203–211.

2. Бабанина О. В. Наглядность в экскурсиях. Методические рекомендации / О. В. Бабанина. – М. : ЦРИБ "Турист", 1976. – 24 с.
3. Боева А. Ф. Творческий процесс создания новых экскурсий: поиски и находки / А. Ф. Боева // Пилигримы Крыма – 99. – Симферополь: Крымский архив, 2005. – Т.2 – 212 с.
4. Воронина А. Б. Организация экскурсионных услуг / А. Б. Воронина. - Симферополь: Сонат, 2008. – 200 с.
5. Голубничая С. Н. Основы экскурсионного дела. Учебник / С. Н. Голубничая – Донецк: Институт турбизнеса, 2003. – 214 с.
6. Дашевська І. М. Інтерактивні методи навчання та їх застосування в екскурсійній діяльності / І. М. Дашевська, О. І. Томкович // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2012. – № 4 (239). – Ч. 2. – С. 129–134.
7. Долженко Г. П. Экскурсионное дело / Г. П. Долженко. Р/Д – Москва: ИКЦ "Март", 2001. – 304 с.
8. Дьякова Р. А. Основы экскурсоведения : учебное пособие для слушателей фак. общ. профессий пед. ин-ов. / Р. А. Дьякова, Б. В. Емельянов, П. А. Пасечный. – М.: Просвещение, 1985. – 256 с.
9. Дьякова Р. А. История экскурсионного дела в СССР: учебное пособие / Р. А. Дьякова. – М.: ЦРИБ "Турист", 1981. – 72 с.
10. Емельянов Б. В. Экскурсоведение: учебник / Б. В. Емельянов – М.: Советский спорт, 2003. – 216 с.
11. Жарков А. Д. Экскурсия как педагогический процесс: методические рекомендации / А. Д. Жарков. – М. : ЦРИБ "Турист", 1983. – 40 с.
12. Заломихин В. И. Экскурсионное обслуживание на транспортных маршрутах: методические рекомендации / В. И. Заломихин. – М.: ЦРИБ "Турист", 1982. – 46 с.
13. Иванов А. Е. Элементы педагогики в экскурсионной работе: методические рекомендации / А. Е. Иванов, Б. И. Хозиев, А. А. Малышев. – М.: ЦРИБ "Турист", 1976. – 62 с.
14. Илюхин М. М. Особенности и средства показа в экскурсии. Методические рекомендации / М. М. Илюхин. – М.: ЦРИБ "Турист", 1980. – 80 с.
15. Илюхин М. М. Рассказ на экскурсии. Методические рекомендации / М. М. Илюхин. – М. : ЦРИБ "Турист", 1981. – 48 с.
16. Лобовская Р. А. Использование краеведческих материалов в экскурсиях : методические рекомендации / Р. А. Лобовская. – М.: ЦРИБ "Турист", 1985. – 32 с.
17. Малышев А. А. Элементы логики в экскурсиях. Методические рекомендации / А. А. Малышев. – М.: ЦРИБ "Турист", 1982. – 31 с.
18. Національна програма туристсько-екскурсійних маршрутів "Наместо Славутича". – К., 1997. – 242 с.

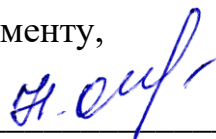
19. Новиков А. М. Повышение квалификации экскурсоводов. Методические рекомендации / А. М. Новиков. – М.: ЦРИБ "Турист", 1980. – 48 с.
20. Омельченко Б. Ф. Экскурсионное общение: Познание, воспитание, отдых / Б. Ф. Омельченко. – М. : Наука, 1991. – 120 с.
21. Организация и методика экскурсионной работы: учебное пособие / [А. В. Даринский, Л. Н. Кривоносова, В. А. Круглова и др.; отв. ред. А. В. Даринский]. – Л.: ВПШ культуры, 1983. – 124 с.
22. Пасечный П. С. Туризм и экскурсии / П. С. Пасечный. – М.: Наука, 1983. – 230 с.
23. Покоłodна М. М. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання / М. М. Покоłodна, В. С. Гришанова // Комунальне господарство міст. – 2012. – № 102. – С. 475–479.
24. Седова Н. А. Культурно-просветительный туризм: учебное пособие / Н. А. Седова. – М.: Советский спорт, 2003. – 96 с.
25. Сичинава В. А. Использование литературных источников в экскурсионной работе. Методические рекомендации / В. А. Сичинава. – М. : ЦРИБ "Турист", 1976. – 54 с.
26. Сичинава В. А. Экскурсионная работа: (Из опыта) : пособие для учителей / В. А. Сичинава. – М. : Просвещение, 1981. – 96 с.
27. Хуусконен Н. М. Практика экскурсионной деятельности / Н. М. Хуусконен, Т. М. Глушанок. – СПб. : "Издательский дом Герда", 2006. – 208с.

Інформаційні ресурси:

1. ДСТУ EN 15565:2016 (EN 15565:2008, IDT) Туристичні послуги. Вимоги до професійної підготовки та кваліфікаційних програм для гідів. Наказ від 11 серпня 2016 року № 236 «Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, та скасування нормативних документів. – України». / № – Вперше. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://cct.com.ua/2016/11.08.2016_236.htm
2. Законодавство України URL : <http://www.rada.kiev.ua/>
3. Зінченко В.А. Екскурсіологія як туризмологічна наука / В.А.Зінченко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. – 2010. – Випуск 8. – С.211-223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tourlib.net
4. Маврина Н. С. Процесс формирования экскурсионной услуги [Электронный ресурс] / Н. С. Маврина // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 161. – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/161/knp161_123-126.pdf
5. Максимюк Н. В. Государственная стратегия развития индустрии туризма Украины [Электронный ресурс] / Н. В. Максимюк // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – 2010. – Т. 133. – Вип. 120. "Економіка". – С. 91–99. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_tourism/maksimjuk2.htm

6. Панова И. А. Ключевые тенденции и проблемы развития туристской отрасли в глобальной экономике [Электронный ресурс] / И. А. Панова // Проблемы формирования новой экономики XXI века: міжнар. наук.-практ. конф., 23 – 24 грудня 2010 р. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_tourism/panova.htm
7. Портал путешествий [Электронный ресурс]. – Режим доступу: www.travel.ru
8. Романенко О. В. Організація екскурсійних послуг / О.В.Романенко // Культура народов Причерноморья. – 2009. – №176. – С.159-161. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: www.tourlib.net
9. Савоста О. Стратегія розвитку курортів України: доцільність та актуальність [Электронный ресурс] / О. Савоста // Эффективность государственного управления: зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – 2008. – Вип. 16/17. – С. 365–371. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/savosta.htm
10. ТОП-10 найкращих віртуальних екскурсій по Україні. - [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <https://covid.unian.net/10922972-top-10-luchshih-virtualnyh-ekskursiy-v-ukraine.html>
11. Туризм / Державна служба статистики України. - [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Украинская туристическая информационная система [Электронный ресурс]. – Режим доступу: www.utis.com.ua
13. European federation of tourist guide associations [Electronic resource]. –Regime of access : <http://www.feg-touristguides.com/>
14. European standard EN13809:2003 Tourism services – Travel agencies and tour operators terminology [Electronic resource] / – Regime of access:[http://www.wftga.org/sites/default/files/imceuploads/documents/DEFINITI
ONS%20OF%20TOURIST%20GUIDE-TOUR%20MANAGER
TOUR%20ESCORTFINAL.pdf](http://www.wftga.org/sites/default/files/imceuploads/documents/DEFINITI%20ONS%20OF%20TOURIST%20GUIDE-TOUR%20MANAGER%20TOUR%20ESCORTFINAL.pdf)
15. WEB-екскурсії музеями світу. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://cultura.city/news/veb-ekskursii-muzeami-svitu>
16. 150 віртуальних екскурсій музеями світу і України. [Электронный ресурс]. – Режим доступу: [https://osvitanova.com.ua/posts/3833-150-
virtualnykh-ekskursii-muzeiamy-svitu-i-ukrainy](https://osvitanova.com.ua/posts/3833-150-virtualnykh-ekskursii-muzeiamy-svitu-i-ukrainy)

Розробник:
завідувачка кафедри менеджменту,
д.держ.упр., доцент

(підпис)

Неллі Леоненко
(прізвище та ініціали)